

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนม ของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่

Factors Effecting the Decision – Making to Inherit Dairy Cattle Farmers’ Heirs in Chiang Mai Province

ศราวุฒ ปัญญาวัย* กังสดาล กนกพงษ์ พหล ศักดิ์คะทัศน์ และ สายสกุล ฟองมูล

Sarawut Panyawai* Kansadan Kanokhong Phahol Sakkatat and Saisakul Fongmul

สาขาวิชาการพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่ 50290

Division of Agricultural Development, Extension, and Communications, Faculty of Agricultural Production
Maejo University, San Sai, Chiang Mai 50290

* Corresponding author: fsarawut900@gmail.com

(Received: 1 December 2022; Revised: 30 January 2023; Accepted: 14 March 2023)

Abstract

This study was conducted to investigate: 1) factors effecting the decision-making to inherit or not of the dairy cattle farmers’ heirs, and 2) suggestions of the dairy cattle farmers’ heirs A set of questionnaires was used for data collection administered with 160 dairy cattle farmers’ heirs and analyzed by using descriptive statistics and Chi-square. Results of the study revealed that The following were factors effecting their decision-making to inherit or not of dairy cattle rearing: educational attainment, a number of household farm workforce hired workforce and self peception about their ability with a statistical significance level at 0.05 However, there was a statistically significant relationship at 0.01 in terms of sex, marital status, expericnce in dairy cattle rearing and the conformity level. The following were suggestions: 1) use of new technology and innovation concerning with dairy cattle rearing; 2) holding a short training course for the dairy cattle farmers’ heirs to replace lack of farm workforce; 3) creating networks on dairy cattle rearing; 4) promotion of agro-tourism together with dairy cattle rearing for alternative and supplementary income generating.

Keywords: Decision-making, dairy cattle rearing inheritance, farmers’ heirs

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมใน จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจำนวน 160 คน เก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานด้วยการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square) จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม พบว่า ระดับการศึกษา จำนวน

แรงงานในฟาร์ม แรงงานจ้าง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ สถานภาพ ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับข้อเสนอแนะปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมของทายาทเกษตรกรที่สำคัญ คือ 1) ควรนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนมมาใช้ เพื่อทดแทนแรงงานในฟาร์มที่ปัจจุบันเริ่มขาดแคลนและหายาก 2) ควรมีการจัดทำโครงการหรือหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นให้ทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้มีประสบการณ์จากการเลี้ยงโคนม เพื่อให้เกิดการรับรู้ศักยภาพของตนเอง 3) ควรสร้างเครือข่ายกลุ่มทายาทเกษตรกรที่สืบทอดการเลี้ยงโคนม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการประกอบอาชีพ อีกทั้งเป็นการสร้างขวัญกำลังใจจากการรวมกลุ่ม 4) ควรหนุนเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรผสมผสานกับอาชีพการเลี้ยงโคนมเพื่อเป็นการสร้างทางเลือกและเพิ่มรายได้ให้กับอาชีพการเลี้ยงโคนม

คำสำคัญ: การตัดสินใจ การสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนม ทายาทเกษตรกร

คำนำ

การเลี้ยงโคนมในภาคเหนือตอนบนเริ่มต้นตั้งแต่มีโครงการไทย-เยอรมัน ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมัน ตั้งขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยส่งเสริมการเลี้ยงโคนมให้แพร่หลายและถูกต้องตามหลักวิชาการ พื้นที่ภาคเหนือตอนบน เริ่มมีการเลี้ยงโคนมในปี พ.ศ. 2508 โดยการจัดตั้งโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมไทยที่สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ห้วยแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ และในปี พ.ศ. 2517 กลุ่มเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง ได้รวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์โคนมเชียงใหม่ จำกัด เพื่อดำเนินธุรกิจด้านนํ้านมดิบและนมสด หลังจากนั้นเกษตรกรเริ่มให้ความสนใจในการเลี้ยงโคนมมากขึ้น จึงเกิดสหกรณ์โคนมอื่น ๆ ตามมา คือ สหกรณ์โคนมแม่ใจ จำกัด (พ.ศ. 2530) สหกรณ์โคนมบ้านป่าตึงห้วยหม้อ จำกัด (พ.ศ. 2535) สหกรณ์โคนมไชยปราการ จำกัด (พ.ศ. 2538) สหกรณ์โคนมแม่ออน จำกัด (พ.ศ. 2540) สหกรณ์โคนมแม่วาง จำกัด (พ.ศ. 2543) สหกรณ์โคนมผาตั้ง จำกัด (พ.ศ. 2552) (สำนักงานปศุสัตว์ เขต 5, 2563)

ปัจจุบันภาคเหนือตอนบนมีจำนวนสหกรณ์โคนมทั้งหมด 16 สหกรณ์ กระจายอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง และจังหวัดแพร่ปัจจุบันเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในภาคเหนือตอนบนมีจำนวนลดลง ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลปี พ.ศ. 2555 มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งสิ้น 1,729 คน (สำนักงานปศุสัตว์ เขต 5, 2556) หลังจากนั้นอีก 8 ปีต่อมา จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในภาคเหนือตอนบนมีจำนวนลดลงเหลือ 1,536 คน (สำนักงานปศุสัตว์ เขต 5, 2563)

นอกจากปัญหาการลดลงของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมแล้ว ยังพบว่าประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2548 (ชมพูนุช, 2556) โดยเฉพาะในภาคการเกษตร พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น โดยอายุเฉลี่ยของเกษตรกรจะสูงกว่า 45 ปี และที่สำคัญยังมีสถานการณ์การขาดแคลนเกษตรกรวัยหนุ่มสาวที่จะเข้ามารับช่วงต่อ เนื่องจากทัศนคติเชิงลบต่อภาคเกษตรของคนรุ่นเก่า มีการปลูกฝังและผลักดันให้ลูกหลานเข้าสู่แรงงานภาคอื่น ส่งผลให้ภาคเกษตรซึ่งถือว่าเป็นเศรษฐกิจหลักของประเทศถูกลดความสำคัญและเข้าสู่ภาวะวิกฤติการขาดแคลนผู้สืบทอดอาชีพเกษตรกร ซึ่งการเลี้ยงโคนมก็เป็นหนึ่งอาชีพที่กำลังเผชิญกับปัญหาดังกล่าว

ในฐานะผู้วิจัยเป็นลูกหลานเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมและโตมาพร้อมกับการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษา ลักษณะพื้นฐาน ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และลักษณะทางสังคม และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2564 ถึงตุลาคม พ.ศ. 2565 ประชากรที่ใช้การวิจัยคือ ทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในอำเภอสันกำแพง และอำเภอมะแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 268 คน ทำการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยการปรับใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง

ทนายเกษตรกร จำนวน 160 คน ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.71-0.95 (บัวทรัพย์, 2555) โดยกำหนดให้ค่าความเชื่อมั่นที่ได้ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 แบบสอบถามประกอบด้วยลักษณะคำถามแบบปลายปิดและคำถามปลายเปิด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของทนายเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ลักษณะคำถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมของทนายเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีทั้งหมด 3 หัวข้อ ดังนี้

1. คำถามเกี่ยวกับทัศนคติของทนายเกษตรกรที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้ข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ โดยลักษณะคำถามแบบปลายปิดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยผู้วิจัยจะใช้มาตรวัดที่ปรับมาจากวิธีของลิคเอร์ต (Likert Scale) โดยได้กำหนดค่าคะแนนได้ ดังนี้ 1 เท่ากับ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 เท่ากับ ไม่เห็นด้วย 3 เท่ากับ ไม่แน่ใจ 4 เท่ากับ เห็นด้วยมาก 5 เท่ากับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำคะแนนที่ได้มาทำการแบ่ง 5 ระดับ เพื่อใช้ในการแปลผลระดับทัศนคติ ดังนี้ มีระดับทัศนคติน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50) มีระดับทัศนคติน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50) มีระดับทัศนคติปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50) มีระดับทัศนคติมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50) มีระดับทัศนคติมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00)

2. คำถามเกี่ยวกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของทนายเกษตรกรที่ตัดสินใจที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้ข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ โดยลักษณะคำถามแบบปลายปิดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยผู้วิจัยจะใช้มาตรวัดที่ปรับมาจากวิธีของลิคเอร์ต (Likert Scale) โดยได้กำหนดค่าคะแนนได้ ดังนี้ 1 เท่ากับ คล้อยตามน้อยที่สุด 2 เท่ากับ คล้อยตามน้อย 3 เท่ากับ คล้อยตามปานกลาง 4 เท่ากับ คล้อยตามมาก 5 เท่ากับ คล้อยตามมากที่สุด หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำคะแนนที่ได้มาทำการแบ่ง 5 ระดับ เพื่อใช้ในการแปลผลระดับการคล้อยตาม ดังนี้ มีระดับการคล้อยตามน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50) มีระดับการคล้อยตามน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.51-

2.50) มีระดับการคล้อยตามปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50) มีระดับการคล้อยตามมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50) มีระดับการคล้อยตามมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00)

3. คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของทนายเกษตรกรที่ตัดสินใจที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมในอำเภอสันกำแพงและอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ใช้ข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ โดยลักษณะคำถามแบบปลายปิดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยผู้วิจัยจะใช้มาตรวัดที่ปรับมาจากวิธีของลิคเอร์ต (Likert Scale) โดยได้กำหนดค่าคะแนนได้ ดังนี้ 1 เท่ากับ รับรู้น้อยที่สุด 2 เท่ากับ รับรู้น้อย 3 เท่ากับ รับรู้ปานกลาง 4 เท่ากับ รับรู้มาก 5 เท่ากับ รับรู้มากที่สุด หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำคะแนนที่ได้มาทำการแบ่ง 5 ระดับ เพื่อใช้ในการแปลผลระดับการรับรู้ ดังนี้ มีระดับการรับรู้ที่น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50) มีระดับการรับรู้ที่น้อย (ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50) มีระดับการรับรู้ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50) มีระดับการรับรู้มาก (ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50) มีระดับการรับรู้ที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการตัดสินใจที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมของทนายเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และใช้สถิติเชิงอนุมานด้วยการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square)

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ข้อมูลลักษณะพื้นฐาน ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคมของทนายเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

เกษตรกร ร้อยละ 69.38 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 31.58 ปี ร้อยละ 60.62 อยู่ในสถานะภาพสมรส ร้อยละ 35.00 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี มีต้นทุนที่ใช้เลี้ยงโคนมเฉลี่ยอยู่ที่ 23,762.08 บาทต่อตัวต่อปี มีรายได้เฉลี่ย 55,646.86 บาทต่อเดือน รายได้จากการขายนํ้านมดิบเฉลี่ย 1,184,638.29 บาทต่อปี มีภาระหนี้สินเฉลี่ย 471,833.36 บาท มีจำนวนที่ดินที่ใช้เลี้ยงโคนมเฉลี่ย 7.09 ไร่ มีพื้นที่ฟาร์มเฉลี่ย 2.29 ไร่ มีพื้นที่ปลูกหญ้าเฉลี่ย 4.80 ไร่ มีจำนวนแรงงานในฟาร์มเฉลี่ย 4.08 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.84 คน จ้างแรงงาน

เฉลี่ย 1.25 คน และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 7.78 ปี

ปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดการเลี้ยงโคนมของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

การวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะสืบทอดการเลี้ยงโคนมของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมด 18 ตัวแปร ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตามทั้งหมด 8 ตัวแปร คือ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานในฟาร์ม แรงงานจ้าง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ สถานภาพ ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Table 1) และสามารถวิจารณ์ผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทายาทเกษตรกรมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะมีแนวโน้มที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมมากขึ้น เนื่องจากทายาทเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี เมื่อทายาทมีการเตรียมความพร้อมด้านวุฒิการศึกษาที่มีประโยชน์ต่อการทำธุรกิจของครอบครัว ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เช่น การได้รับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นมีการเตรียมความพร้อมที่ดีก่อนที่จะรับช่วงธุรกิจ จะช่วยในการปรับใช้ในการประกอบอาชีพเช่นเดียวกับทายาทเกษตรกรที่จบจากการศึกษาแล้วนำความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคนม (ญาณิศา และประสพชัย, 2562)

2. จำนวนแรงงานในฟาร์มมีความสัมพันธ์กับการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากอาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยแรงงานตลอดกระบวนการทำงานในฟาร์ม เช่น การให้อาหาร การรีดนม การขนส่งนํ้านมดิบ การดูแลรักษาโคนมกรณีโคนมเจ็บป่วย ดังนั้น จำนวนแรงงานในฟาร์มจึงมีความสัมพันธ์ต่อการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมของทายาทเกษตรกร (ศุภากร และคณะ, 2562)

3. จำนวนแรงงานจ้างมีความสัมพันธ์กับการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน การที่ทายาทเกษตรกรมีแรงงานจ้างภายในฟาร์มเพื่อช่วยแบ่งเบา

ภาระในการปฏิบัติงานทำให้มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการตัดสินใจสืบทอดการเลี้ยงโคนมของทายาทเกษตรกร (ปิยฉัตร, 2554)

4. การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์กับการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ เมื่อทายาทเกษตรกรมีการรับรู้ความสามารถของตนเองมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองเพิ่มขึ้น ทำให้ทายาทเกษตรกรมองเห็นความก้าวหน้าและโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทำให้ทายาทเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมมากขึ้น (ชมพูนุท และคณะ, 2565)

5. เพศมีความสัมพันธ์กับการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเพศชายมีแนวโน้มที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากเพศชายเป็นเพศที่แข็งแรงซึ่งเหมาะกับอาชีพการเลี้ยงโคนมที่ต้องใช้แรงเยอะ เช่น ยกถังนํ้านมดิบ ตัดหญ้าเพื่อให้อาหารโค การบังคับโคนมให้เข้าของผสมพันธุ์หรือการติดตามโคกรณีโคหลุดออกจากฟาร์ม เป็นต้น จึงทำให้เพศชายมีความตัดสินใจที่จะสืบทอดการเลี้ยงโคนมมากกว่าเพศหญิง (กาญจนา, 2563)

6. สถานภาพมีความสัมพันธ์กับการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สถานภาพสมรสมีแนวโน้มสูงสุดที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนม เนื่องจากผู้ที่มีสถานภาพสมรสแล้วต้องการสร้างฐานะทางครอบครัวให้มั่นคงและต้องการประสบความสำเร็จในอาชีพเพื่อให้สมาชิกในครัวเรือนของตนเองมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กาญจนา, 2563)

7. ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมมีความสัมพันธ์กับการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อทายาทเกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมมากขึ้นนั้น หมายความว่าทายาทเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้น การที่ทายาทเกษตรกรมีประสบการณ์ที่ช่วยพ่อแม่เลี้ยงโคนมถือว่าเป็นจุดแข็งของการสืบทอดอาชีพ เพราะทำให้ทายาทเกษตรกรเกิดความมั่นใจและตัดสินใจที่จะดำเนินกิจการต่อจากพ่อแม่และแม่ (วิจิตร, 2527)

8. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของทายาทเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ เมื่อทายาทเกษตรกรได้รับคำแนะนำจากครอบครัว เพื่อน และได้รับ

การช่วยเหลือจากองค์กร (สหกรณ์) มีผลทำให้ทายาทเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมมากขึ้น (ฐานะมาศ และคณะ, 2559)

Table 1 Factor having a relationship with the heritage of dairy cattle rearing of dairy cattle rearing of the respondents

n=160

Independent variables	dependent variables		χ^2	df	Sig
	inheritance	non-inheritance			
Educational attainment					
Primary school	16(10.00)	4(2.50)	11.255	4	.024*
Lower secondary school	21(13.13)	0(0.00)			
Upper secondary school	30(18.75)	6(3.75)			
Higher Vocational certificate or equivalent	21(13.13)	6(3.75)			
Bachelor’s degree and above	37(23.13)	19(11.88)			
A number of household farm workforce					
1-3 persons	60(37.50)	7(4.38)	8.878	2	.012*
4-6 persons	52(32.50)	23(14.37)			
7 persons and above	13(8.13)	5(3.13)			
A number of hired workforce					
None	61(85.92)	10(14.08)	4.533	1	.033*
Yes	64(71.91)	25(28.09)			
Perception about town ability					
High	99(61.88)	21(13.13)	7.810	2	.020*
Moderate	23(14.37)	10(6.25)			
Low	3(1.88)	4(2.50)			
Sex					
Male	93(58.13)	18(11.25)	6.791	1	.009**
Female	32(20.00)	17(10.63)			
Marital status					
Married	85(87.63)	12(12.37)	13.020	1	.000**
others	40(63.49)	23(36.51)			

Table 1 Factor having a relationship with the heritage of dairy cattle rearing of dairy cattle rearing of the respondents (Cont.)

Independent variables	dependent variables		χ^2	df	Sig
	inheritance	non-inheritance			
Experience in dairy cattle rearing					
No	2(28.57)	5(71.43)	10.518	1	.001**
Yes	123(80.39)	30(19.61)			
Referral group conformance					
High	94(58.75)	16(10.00)	14.885	2	.001**
Moderate	26(16.25)	12(7.50)			
Low	5(3.13)	7(4.38)			

ข้อเสนอแนะการตัดสินใจที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

การศึกษาข้อเสนอแนะของทายาทเกษตรกรในการตัดสินใจที่จะสืบทอดหรือไม่สืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมพบว่า 1) ทายาทเกษตรกรมีความประสงค์ที่จะให้องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทยและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มีมาตรการควบคุมราคาอาหารหยาบและอาหารข้น รวมถึงควรมีการจัดตั้งศูนย์ผลิตและกักตุนอาหารหยาบที่มีคุณภาพเพื่อใช้ในการเลี้ยงโคนมหรือใช้ในฤดูกาลที่ขาดแคลนอาหาร 2) สหกรณ์โคนมในพื้นที่ควรมีการจัดหาแหล่งน้ำได้ดินหรือแหล่งกักเก็บน้ำให้แก่เกษตรกรเพื่อใช้ในช่วงฤดูแล้ง 3) ต้องการให้แหล่งทุนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) มีการขยายวงเงินหรือมีการพักชำระหนี้เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระให้แก่เกษตรกรและช่วยให้เกษตรกรมีเงินหมุนเวียนในฟาร์ม ช่วยเสริมสภาพคล่องในการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม 4) ควรมีการจัดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมตามสถานการณ์ปัจจุบัน และเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม เช่น การติดตามสถานการณ์น้ำมันตลาด การวิเคราะห์ต้นทุนกำไรจากการเป็นผู้ประกอบการเลี้ยงโคนม เป็นต้น 5) ควรให้สัตวแพทย์หรือสัตวบาลคอยติดตามหรือเฝ้าระวังให้แก่เกษตรกรเพื่อแก้ไขปัญหาโรคระบาด เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างทันทั่วถึงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะสืบทอดหรือไม่สืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานในฟาร์ม แรงงานจ้าง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ สถานภาพ ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สหกรณ์โคนมสันกำแพง (ป่าตึงห้วยหม้อ) จำกัด สหกรณ์โคนมแม่อน จำกัด และสหกรณ์โคนมผาตั้ง จำกัด ควรนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมมาใช้ เพื่อทดแทนจำนวนแรงงานในฟาร์มที่ปัจจุบันเริ่มขาดแคลนและหาแรงงานยาก

2. ภาครัฐจังหวัดเชียงใหม่ องค์กรส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) สหกรณ์โคนมสันกำแพง (ป่าตึงห้วยหม้อ) จำกัด สหกรณ์โคนมแม่อน จำกัด และสหกรณ์โคนมผาตั้ง จำกัด ควรมีการจัดทำโครงการหรือหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นให้ทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้มีประสบการณ์ในการช่วยพ่อแม่ทำงานในฟาร์ม เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ เรื่อง อาหาร โภชนาการ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากการเลี้ยงโคนม การมีประสบการณ์จะช่วยให้ทายาทเกษตรกรเกิดการรับรู้ในศักยภาพของ

ตนเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่น ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีบทบาทในการเสริมสร้างการรับรู้ศักยภาพของตนเอง โดยเฉพาะในประเด็นการสร้างขวัญกำลังใจ ความมั่นใจ สามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนม จะช่วยให้หายท้อถอยและสิ้นใจสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนม

3. จากผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวของทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีความสำคัญต่อการเลือกสืบทอดอาชีพของทายาทเกษตรกร ดังนั้น องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) สหกรณ์โคนมสันกำแพง (ป่าตึงห้วยหม้อ) จำกัด สหกรณ์โคนมแม่อน จำกัด และสหกรณ์โคนมผาตั้ง จำกัด จึงควรเน้นให้ครอบครัวทายาทเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีบทบาทสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพ ส่งต่อความคาดหวังและสร้างการยอมรับของครอบครัวไปยังทายาทเกษตรกรรุ่นต่อไป รวมไปถึงการส่งต่อประสบการณ์การเลี้ยงโคนมของครอบครัว โดยส่งเสริมให้ทายาทเกษตรกรได้ลงมือปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตประจำวัน เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง รวมไปถึงการโน้มน้าวใจให้ทายาทเกิดการคล้อยตามอาชีพของครอบครัวและสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนม

4. สหกรณ์โคนมสันกำแพง (ป่าตึงห้วยหม้อ) จำกัด สหกรณ์โคนมแม่อน จำกัด และสหกรณ์โคนมผาตั้ง จำกัด ควรสร้างและหนุนเสริมให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มทายาทที่สืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนม เช็กกลุ่มเพื่อนเป็นแรงผลักดันให้เกิดการชักชวน แนะนำ ให้เกิดการคล้อยตามและสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนม

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการเลี้ยงโคนม ควรทบทวนและเพิ่มบทบาทขององค์กรให้เข้าไปหนุนเสริมสร้างความเข้าใจ สร้างความมั่นใจ ให้เกิดขึ้นกับทายาทที่สืบทอดการเลี้ยงโคนม ตามบทบาทหน้าที่หลักของหน่วยงาน เช่น กรมปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ควรมีการจัดสัตวแพทย์หรือสัตวบาลเข้ามาดูแล ติดตามสุขภาพโคนม สุขภาพภายในฟาร์ม และรักษาโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับโคนม ได้แก่ โรคเต้านมอักเสบ โรคปากเท้าเปื่อย และลัมปีสกิน รวมไปถึงโคนมมีปัญหาเกี่ยวกับผสมเทียมติดยาก และให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยารักษาโคนมภายในฟาร์ม เพื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีความรู้ ความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้ถูกวิธี รวมไปถึงให้มีระบบติดตามเพื่อจะได้ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สหกรณ์โคนมสันกำแพง (ป่าตึงห้วยหม้อ) จำกัด สหกรณ์โคนมแม่อน จำกัด และสหกรณ์โคนมผาตั้ง จำกัด ที่ให้สำรวจพื้นที่และให้ความช่วยเหลือประสานงานกับทายาทเกษตรกร ขอขอบคุณทายาทเกษตรกรที่ให้ข้อมูลในการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ปาลี. 2563. ความรู้และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมอำเภอสันกำแพงและอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบริหารการและการส่งเสริมการเกษตร, คณะผลิตกรรมการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชมพูนุท พรหมภักดี. 2556. การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging society in Thailand). แหล่งข้อมูล https://www.senate.go.th/document/Ext17951/17951564_0004.PDF (20 มกราคม 2564).
- ชมพูนุท ดวงจันทร์ สุรินทร์ชุมแก้ว เกวลิน สุวรรณศิลป์ ณิชมน ชันแก้ว รจนา แสนศรี ศุภวัฒน์แซ่ไคว้ และอนันตญา หนูชัยแก้ว. 2565. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ในประเทศไทย. วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ 5(1): 229-241.
- ญาณิดา ผื่อนเพาะ และประสพชัย พสุนนท์. 2562. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจสืบทอดธุรกิจครอบครัวของกลุ่มทายาทกิจการเนอเรนชัวราย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รมพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก 37(2): 33-44.
- ฐานะมาศ เพ็งแพ่ง สุรติ สุพิชญางกูร และบรรพต วิจารณ์ราช. 2559. การสืบทอดธุรกิจครอบครัวให้ประสบความสำเร็จในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร 11(2): 10-24.

- เบญจพรรณ เอกสิงห์ กุศล ทองงาม บุญเสริม ชีวะอิสระกุล บุญล้อม ชีวะอิสระกุล และสมคิด พรหมมา. 2540. เศรษฐกิจ สังคม และระบบการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในภาคเหนือ. ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร. คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิยฉัตร ใบจั่ว. 2554. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิจิตร อวาทกุล. 2535. หลักการส่งเสริมการเกษตร. ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.
- ศุภากร ภู่นพมาศ รุ่ง ศิริสัญลักษณ์ สุรพล เศรษฐบุตร และพัทธะ จิรวรรณ. 2562. ปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมเชิงสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. แก่นเกษตร 47 ฉบับพิเศษ(1): 211-216.
- สำนักงานปศุสัตว์ เขต 5. 2563. ยุทธศาสตร์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ปี 2560-2564. แหล่งข้อมูล <https://region5.dld.go.th/webnew/images/stories/2563/yut/yutdairycattle.pdf> (20 มกราคม 2564).
- สำนักงานปศุสัตว์ เขต 5. 2556. ยุทธศาสตร์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ปี 2556-2560. แหล่งข้อมูล <https://region5.dld.go.th/webnew/images/stories/p2556/Strategic2556/4strategic%20dairy.pdf> (20 มกราคม 2564).
- องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย. 2565. ประวัติความเป็นมา. แหล่งข้อมูล <https://www.dpo.go.th/เกี่ยวกับ-อ-ส-ค/> (20 มกราคม 2564).
- Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd. Harper and Row Publication, New York.